

Bilaga 4 – Översvämningsdirektivet

Under 2007 skapades genom översvämningsdirektivet (2007/60/EG) en europeisk ram för medlemsstaternas arbete med att identifiera, utvärdera och hantera översvämningsrisker.

Översvämningsdirektivet har fyra fokusområden:

- människors hälsa
- miljön
- kulturarvet
- ekonomisk verksamhet

1.1 Cykliskt arbetssätt

I likhet med arbetet enligt vattendirektivet (2000/60/EG) genomförs översvämningsdirektivet i sexårsintervaller där momenten återkommer och kunskapen förbättras för varje gång. Under 2016 påbörjades arbetet med den andra sexårsperioden. Under andra perioden har även kustöversvämningsanalyserats.

I Sverige genomförs översvämningsdirektivet genom förordning (2009:956) om översvämningsrisker (SFS 2012:587) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) föreskrifter om riskhanteringsplaner (MSBFS 2013:1).

MSB är ansvarig myndighet och har föreskriftsrätt för alla steg, rapporterar till EU och genomför arbetet i samarbete med länsstyrelserna. Arbetet enligt översvämningsdirektivet sker genom att medlemsländerna systematiskt kartlägger översvämningsshot och översvämningsrisker. Arbetet består av olika moment.

Steg 1 – områden med betydande översvämningsrisk

Under steg 1 bedömer och identifierar MSB områden med betydande översvämningsrisk, där konsekvenserna av en omfattande översvämningsrisk kan bli stora, utifrån ett antal kriterier. Följande områden har identifierats under 2017–2018:

- Bottenvikens vattendistrikt: Haparanda
- Bottenhavets vattendistrikt: Falun
- Norra Östersjöns vattendistrikt: Stockholm, Uppsala och Örebro
- Södra Östersjöns vattendistrikt: Norrköping, Jönköping, Helsingborg, Kalmar, Karlshamn, Karlskrona, Kristianstad/Åhus, Landskrona, Malmö, Skanör/Höllviken, Trelleborg och Ystad
- Västerhavets vattendistrikt: Alingsås, Borås, Halmstad, Göteborg, Karlstad, Kungsbacka, Stenungsund och Uddevalla

Steg 2 – kartor arbetas fram

I steg 2 utarbetar MSB kartor med översvämningsområden och dess utbredning. Kartorna visar även vattendjup och vattenhastighet för vattendragen. Översvämningskartorna vid havet visar vattendjupet och översvämningsens utbredning. Efter det att hotkartorna framställts arbetar länsstyrelserna med att ta fram riskkartor som illustrerar vilka objekt som kan vara sårbara eller känsliga om de drabbas av översvämningsar.

Steg 3 - riskhanteringsplaner

I det tredje steget framställs och fastställs planer för hantering av översvämningsrisker - riskhanteringsplaner - för de identifierade områdena.

I riskhanteringsplanerna fastställs mål för att förebygga och hantera konsekvenser av översvämningsar. I planerna redovisas vilka åtgärder som kommer att vidtas inom den kommande sexårsperioden och hur åtgärderna kommer att klimatanpassas. Åtgärder som vidtas enligt andra lagstiftningar ska också listas i riskhanteringsplanerna.

Mer att läsa om Sveriges arbete med översvämningsdirektivet finns på MSB:s webbplats (MSB, 2020),

1.2 Samverkan mellan vattenförvaltning och översvämningsdirektivet

Tillämpningen av översvämningsdirektivet och vattendirektivet ska samverka så att möjliga synergieffekter kan uppnås och för att förbättra effektivitet och informationsutbyte i arbetet. Samordningen ska även inriktas på att uppnå gemensamma synergieffekter och fördelar så att respektive direktivs syfte kan uppnås. Riskhanteringsplanerna som länsstyrelserna tar fram ska samordnas med vattenmyndigheternas åtgärdsprogram och förvaltningsplaner och vice versa.

Klimatförändringarna förväntas ge många effekter på vattensituationen i samhället. För att få en effektiv vattenförvaltning med ett integrerat klimatperspektiv är det viktigt att samverkan sker mellan vattenförvaltningsarbetet och översvämningsdirektivet. Det ger möjligheter att optimera ömsesidiga synergieffekter och minimera konflikterna mellan de olika direktivens mål.

1.3 Naturbaserade åtgärder mot översvämningsar

Naturbaserade åtgärder för att minska översvämningshotet kan förbättra vattenkvalitet, grundvattenbildning och biologisk mångfald. Exempel på sådana åtgärder kan vara att restaurera vattendrag och där återställa rätade och rensade bäckfåror, svämplan och våtmarker. Svämplan är de markområden intill ett vattendrag som regelbundet översvämmas. Naturliga processer kan förbättra vattenkvaliteten och kan återskapa livsmiljöer för vattenberoende växter och djur, om de är rätt utförda, även motståndskraften mot klimatförändringar kan komma att förbättras. Vid mindre översvämningsar kan flödestoppar nedströms minskas om naturbaserade åtgärder vidtas på ett korrekt sätt så att inte andra översvämningsrisker uppstår.

I de identifierade områdena kan åtgärder som grön infrastruktur och öppna dagvattenlösningar ge naturligt vattenupptag, bättre vattenkvalitet och samtidigt minska översvämningshotet för ofta återkommande översvämningar.

För omfattande översvämningar kan andra åtgärder vara nödvändiga för att skydda översvämningsdirektivets fyra fokusområden och för att upprätthålla säkerheten i samhället. Men fysisk påverkan från översvämningskydd kan ha både en positiv eller negativ påverkan på den ekologiska ytvattenstatusen. Positiv påverkan kan uppnås om föroreningar förhindras att nå ytvatten- eller grundvattenförekomster.

För befintliga översvämningskydd kan vattenmyndigheterna tillämpa mindre strängt krav eller kraftigt modifierat vatten, förutsatt att alla kriterier är uppfyllda och lämpligt underlag finns tillgängligt. Detta har dock inte tillämpats hittills då det behöver analyseras ytterligare inom det svenska vattenförvaltningsarbetet.

1.4 Helhetsperspektiv per avrinningsområde

Klimatanpassning av tätorter kan vara verkningslös om inte uppströms eller förekommande översvämningshot har analyserats och åtgärdats. Ett fortsatt samarbete mellan vattenmyndigheterna, MSB och berörda länsstyrelser är en viktig del i arbetet med att analysera nya översvämningskydd och deras placering, funktion och betydelse ur ett avrinningsområdesperspektiv.

Vattenförvaltning genomsyras av ett avrinningsområdesperspektiv vilket är viktigt även då det kommer till klimatanpassning. Behovet av åtgärder uppströms i avrinningsområdet för att minska flödestoppar nedströms är en viktig del av helhetssynen. Detta arbete behöver utvecklas i nära samarbete med hanteringen av översvämningsdirektivets arbete.

1.5 Riskhanteringsplaner

Arbetet med att ta fram riskhanteringsplaner pågår hos de berörda länsstyrelserna. Samråd för riskhanteringsplanerna kommer att, i möjligaste mån att genomföras parallellt med vattenmyndigheternas samråd om Förvaltningsplan, Åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer för vattenarbetet 2021–2027.

Riskhanteringsplanernas slutsatser kommer därför att redovisas först i beslutsversionen av vattenmyndigheternas förvaltningsplan per vattendistrikt.

Referenser

Kontakta någon av de fem vattenmyndigheterna om du vill ta del av vårt underlag som ännu inte är publicerat.

Förordning (2009:956) om översvämningsrisker

Förordning om ändring i förordningen (2009:956) om översvämningsrisker

MSB. (2020). Översvämningsdirektivet. Hämtat från <https://www.msb.se/oversvamningsdirektivet> den 22 oktober 2020

MSBFS 2013:1. Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om länsstyrelsens planer för hantering av översvämningsrisker (riskhanteringsplaner).

Vattendirektivet. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

Översvämningsdirektivet. Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG om bedömning och hantering av översvämningsrisker.